

Beknopt verslag Hoorzitting Minaraad handhaving waterregelgeving, donderdag 9 mei 2019

Jan Verheeke (secretaris Minaraad) verwelkomt de aanwezigen en kadert de bijeenkomst in het opzet van de Minaraad om jaarlijks een hoorzitting in te richten over handhaving – maar dan verbonden aan een concreet thema. Dit jaar wordt ingegaan op handhaving van de regelgeving inzake het waterbeleid, vanwege de lopende adviesvraag over de waterbeleidsnota.

Ann Carette (VMM) start met een schets van de huidige situatie. Ze geeft een beknopt overzicht van de huidige wetgeving en van de handhavingsbevoegdheden van de verschillende overheidsdiensten. Ze wijst op de erg beperkte inzet van mensen (VTE's) in veel diensten. Ze wijst op de vele prioriteiten in het waterbeheer, en de bijzondere moeilijkheid om zogenaamde “vrije velddelicten” (sluikstorten enz.) te handhaven – omdat er daar in feite sprake moet zijn van een betrapping op heterdaad, om effectief te kunnen optreden. Afsluitend pleit ze voor een betere samenwerking tussen de betrokken instanties, en geeft ze een overzicht van de initiatieven van de CIW in dit verband.

Didier Soens (Provincie Antwerpen) gaat dieper in op de handhaving, door de provincies, van de regelgeving inzake waterbeleid. Milieuhandhaving is een relatief recente bevoegdheid voor de provincies, de capaciteit is voornamelijk onvoldoende maar groeiende, en er is alleszins nood aan kennisopbouw, overleg en samenwerking. In de Provincie Antwerpen is het jaarlijkse overleg, gecoördineerd door de gouverneur, hiertoe instrumenteel gebleken. De inhoudelijke prioriteit ligt bij handhaving van regelgeving inzake de oeverzones (vrije doorgang 5 meter, talud). Knelpunten zijn de bewijslast (bv. inzake “nieuwe” constructies) en bevoegdheden (geen bevoegdheid over aantal aspecten uit de ruimtelijke ordening (reliëfwijzigingen, watertoetsvoorwaarden, ...). Als concreet punt pleit hij voor een aanpak van de zogenaamde “erfsappen”, door een combinatie van handhaving en sensibilisatie. Tot slot geeft hij aandachtspunten mee voor de toepassing van de handhaving onder de wet onbevaarbare waterlopen.

Thierry Janssens en **Jeroen November** verzorgen de bijdrage namens het Departement Omgeving, Afdeling Handhaving (ruimte en milieu). Vanuit het oogpunt van ruimtelijke ordening situeren zich de voornaamste knelpunten bij een niet afgestemde prioriteitsbepaling (Vlaams Gewest / Gemeenten ...), bij onduidelijkheden in de te handhaven wetgeving (te veel interpretatiemarge), bij de geringe detectiegraad of laattijdigheid van detectie van schendingen, bij de gebrekkige opvolging van de uitvoering van vergunningen (specifieke voorwaarden,...), en bij de moeizame afdwingbaarheid van herstelmaatregelen. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de specifieke problemen inzake de handhaving van grondwaterwinningen. Oplossingsvoorstellen zijn: *real time* GPS-tracking van boorders, een verplichting tot periodiek onderhoud van grondwaterwinningen, en een verhoogde inzet op bewustmaking. Het belang van een goede aanpak van erfsappen wordt bijgetreden: er is onder meer ook nood aan een optimalisatie van de wetgeving op mestkelders.

Steven Verbanck (VVSG) wijst op de lange lijst bevoegdheden die “argeloos” bij de gemeenten is gelegd en pleit voor een meer selectieve en overlegde aanpak. Handhaving is niet voor alle thema's een oplossing – inzake ontharding pleit VVSG bv. voor fiscale of financiële (Vlaamse) instrumenten. De handhaving van de regelgeving inzake de privéwaterafvoer wordt uitvoerig besproken: de recente aanpassingen aan het AWVR blijken een belangrijke stap vooruit te zijn, maar een verdere versterking van het verband tussen keuring en handhaving is noodzakelijk. Meer algemeen zijn oplossingsrichtingen te vinden in het vergemakkelijken van intergemeentelijke samenwerking en het uitbreiden van de bevoegdheden van de provincies. De problemen die de twee vorige sprekers aanhaalden inzake handhaving binnen ruimtelijke ordening, worden beaamd. De uitvoeringsbesluiten bij de wet onbevaarbare waterlopen zijn ook voor VVSG erg belangrijk.

Peter De Smedt (LDR advocaten en zetelend in de VHRM namens de Minaraad) geeft een korte introductie over de voorgeschiedenis, kerntaken en samenstelling van de VHRM. De belangrijkste aanbevelingen van de VHRM in verband met de handhaving van waterregelgeving zijn: versterk de samenwerking binnen de CIW (lopend, verder te zetten), zet meer in op risico-gedreven toezicht, verhoog de handhaafbaarheid voor lozingen “silosappen”, stem de prioriteiten tussen waterbeheerders en inspectiediensten ruimtelijke ordening beter af, en zet voldoende in op sanctionering. De ontwerp-waterbeleidsnota heeft meer aandacht voor handhaving, wat een goede zaak is. Strategische aanbevelingen zijn om de handhavingsaanbevelingen van de VHRM te koppelen aan de waterbeheerskwesaties (handhavingstoets) en om de nadruk te leggen op een geïntegreerde aanpak van de handhaving integraal waterbeleid, met de CIW als vliegwiel.

In de **interactie met de aanwezigen**, kwamen volgende punten aan bod.

- Voor een inspreker is er strengere normstelling nodig op het niveau van **afzonderlijke lozingsvergunningen**, met name in die gebieden waar de milieukwaliteitsnormen niet gehaald worden. Anders komt de timing voor het bereiken van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water in het gedrang. Ook toezichthouders zouden de mogelijkheid moeten hebben om die bijstelling te initiëren.
- Er wordt er gewezen dat er bij de Afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning (dep. Omgeving) studies lopen over **risicogericht toezicht** en “**compliance promotion**” (inzetten van een bredere instrumentarium, waaronder sensibilisatie). Die kunnen materiaal opleveren voor verbetervoorstellen, ook in de handhaving in het waterbeleid. De provincies hebben ervaringen met bredere communicatiecampagnes (bv. in Antwerpen en West-Vlaanderen) en benadrukken het belang ervan.
- Een spreker suggereert, meer fundamenteel, om heel het waterbeleid korter bij de mensen te brengen, en dit door middel van **waterschappen** naar Nederlands voorbeeld.
- Volgens een spreker ligt een groot knelpunt bij de **doorwerking van watertoetsadviezen** van de waterbeheerders in de (bouw)vergunningen en de handhaving erop. Dit is demotiverend voor de betrokken waterbeheerders. De handhavers (stedenbouw) hebben niet steeds de nodige expertise. De controleerbaarheid onder de grond is erg moeilijk, de denkpiste van het “*as built attest*” is nooit uitgevoerd en recent afgevoerd, maar er is niets in de plaats gekomen. Het omgevingsloket werkt (nog) niet als een databank, waarop bv. risicoanalyses zouden kunnen gebaseerd worden. Er lijkt geen duidelijke oplossingsrichting, maar er is wel vraag naar de CIW om hier verder op te werken.
- Voor een spreker vormt het **capaciteitstekort (mensen en middelen)** het belangrijkste knelpunt. Met name bij de implementatie van MAP 6 vormt dit uitdrukkelijk een probleem. De besparingen op overheidspersoneel maken dit probleem prangender. Daardoor stijgt het belang van samenwerking, risicoanalyses, etc ... De opmerkelijk lage capaciteit die door sommige waterbeheerders wordt ingezet voor handhaving, wordt als schokkend ervaren.
- Iemand stelt de vraag of er voldoende toezicht is op de vele **kleinere grondwaterwinnings**, waarvan immers het aantal lijkt te stijgen. Blijkt dat dit toezicht beperkt is: er is zicht op de gekende vergunningen, maar particuliere winningen tot 500m³ zijn niet vergunningsplichtig, en de boorbedrijven houden zich niet allemaal aan de verplichte rapportering. Het resultaat is een “gatenkaas”.